ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ
της 22ας Σεπτεμβρίου 1988 *

Στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις 358/85 και 51/86,

Γαλλική Δημοκρατία, εκπροσωπούμενη από τον G. Guillaume, Διευθυντή του Τμήματος Νομικών Υποθέσεων του Υπουργείου Εξωτερικών, επικουρούμενο από την E. Belliard, σύμβουλο του ιδίου Υπουργείου, και τον B. Botte, εντεταλμένο του ιδίου Υπουργείου, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο την πρεσβεία της Γαλλίας, 9, boulevard Prince Henri,

προσφεύγουσα,

κατά

Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, εκπροσωπούμενου από τον F. Pasetti Bombardella, Jurisconsultus του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, επικουρούμενο από τον C. Pennera, κύριο υπάλληλο διοικήσεως, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο την έδρα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου,

καθού,

που έχει ως αντικείμενο την ακύρωση του ψηφίσματος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 24ης Οκτωβρίου 1985 « σχετικά με τις δυνατότητες για συνεδριάσεις στις Βρυξέλλες ».

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

συγκείμενο από τους Mackenzie Stuart, πρόεδρο, G. Bosco, O. Due, J. C. Moitinho de Almeida και G. C. Rodríguez Iglesias, προέδρους τμήματος, T. Koopmans, U. Everling, K. Bahlmann, Y. Galmot, K. N. Κακούρη, R. Joliet, T. F. O'Higgins και F. A. Schockweiler, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: G. F. Mancini
γραμματέας: D. Louterman, υπάλληλος διοικήσεως

λαμβάνοντας υπόψη την έκθεση για την επ' ακροατηρίου συζήτηση και κατόπιν της προφορικής διαδικασίας της 14ης Ιανουαρίου 1988, κατά την οποία η μεν προσφεύγουσα εκπροσωπήθηκε από τον J. P. Puissochet, Διευθυντή του Τμήματος Νομικών

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

Υποθέσεων του Υπουργείου Εξωτερικών, και την E. Belliard, το δε καθού από τους F. Pasetti Bombardella και C. Pennera, επικουρούμενους από το δικηγόρο Βρυξελλών M. Waelbroeck,

αφού άκουσε το γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 21ης Ιουνίου 1988,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με δύο διαδοχικά δικόγραφα που κατέθεσε στη γραμματεία του Δικαστηρίου αντιστοίχως στις 20 Νοεμβρίου 1985 (υπόθεση 358/85) και στις 20 Φερβουαρίου 1986 (υπόθεση 51/86), η Γαλλική Δημοκρατία άσκησε, δυνάμει των άρθρων 38 της Συνθήκης ΕΚΑΧ, 173 της Συνθήκης ΕΟΚ και 146 της Συνθήκης ΕΚΑΕ, δύο προσφυγές με τις οποίες ζητεί την ακύρωση του ψηφίσματος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 24ης Οκτωβρίου 1985 « σχετικά με τις δυνατότητες για συνεδριάσεις στις Βρυξέλλες » (ΕΕ C 343 της 31.12.1985, σ. 84). Με Διάταξη της 8ης Ιουλίου 1987, το Δικαστήριο αποφάσισε να ενώσει τις δύο υποθέσεις για τη διευκόλυνση της προφορικής διαδικασίας και την έκδοση κοινής αποφάσεως.

2 Με το προβαλλόμενο ψήφισμα, το οποίο εγκρίθηκε κατά τη διάρκεια συζητήσεως επί επικαίρων και επειγόντων θεμάτων, σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου 48 του εσωτερικού κανονισμού του, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο,

« A. σημειώνοντας ότι η μεγαλύτερη αίθουσα συνεδριάσεων του Κοινοβουλίου στις Βρυξέλλες διαθέτει μόνο 187 θέσεις ... και ότι δεν υπάρχει στις Βρυξέλλες καμία ουσιαστικά μεγαλύτερη αίθουσα συνεδριάσεων με πλήρεις δυνατότητες ...

B. ανησυχώντας διότι, μετά τη διεύρυνση της Κοινότητας, οι υπάρχουσες αίθουσες συνεδριάσεων του Κοινοβουλίου στις Βρυξέλλες θα είναι πάρα πολύ μικρές για να συνεδριάζει μια πολιτική ομάδα υπό ομαλές συνθήκες και διότι, ως αποτέλεσμα των μελλοντικών εκλογών ή της τυχόν συγχώνευσης πολιτικών ομάδων, οι διευκολύνσεις θα καταστούν ανεπαρκείς για κάποια άλλη πολιτική ομάδα,

Γ. παρατηρώντας ότι ήδη είναι αδύνατο δύο ή περισσότερες από τις μεγαλύτερες πολιτικές ομάδες να συνεδριάζουν ταυτόχρονα στο κτίριο του Κοινοβουλίου ή σε άλλες μόνιμες εγκαταστάσεις στις Βρυξέλλες,

Δ. ανησυχώντας επίσης διότι το πρότυπο εργασίας του Κοινοβουλίου είναι δύσκαμπτο επειδή δεν υπάρχουν μόνιμες εγκαταστάσεις στις Βρυξέλλες για τη διεξαγωγή μιας ειδικής ή μιας πρόσθετης συνεδρίασης ολομέλειας κατά τη διάρκεια μιας εβδομάδας που κυρίως αφιερώνεται σε συνεδριάσεις επιτροπών ή ομάδων,

Ε. έχοντας επίγνωση του ρόλου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ως του οργάνου του πλησιέστερου στους πολίτες της Ευρώπης και επιθυμώντας να βελτιώσει τις δυνατότητες των πολιτών που έχουν κοινά συμφέροντα να συναντώνται μέσω οργανώσεων κοινοτικής εμβέλειας,

ΣΤ. σημειώνοντας ότι ένας αυξανόμενος αριθμός αυτών των οργανώσεων εγκαθιστά τα κεντρικά του γραφεία στις Βρυξέλλες,

Ζ. έχοντας επίγνωση ότι μία και μόνη αίθουσα θα μπορούσε να ανταποκριθεί σ' όλες αυτές τις ανάγκες,

...

1) Αποφασίζει την κατασκευή ενός κτιρίου, με αίθουσα που να διαθέτει θέσεις για 600 τουλάχιστον άτομα, με θεωρείο για επισκέπτες και βοηθητικούς χώρους, κατάλληλους για τους ανωτέρω σκοπούς και σε όσο το δυνατό πιο κοντινή απόσταση από το κτίριο του Κοινοβουλίου στην οδό Belliard.

2) Αναθέτει στο Προεδρείο και το Σώμα των Κοσμητόρων να επεξεργασθεί σχέδια γι' αυτό το σκοπό ... και να εξασφαλίσει την ταχύτερη δυνατή ολοκλήρωση αυτού του προγράμματος το αργότερο έως τις 31 Αυγούστου 1988· εξουσιοδοτεί δε τον πρόεδρό του, το Προεδρείο και το Σώμα των Κοσμητόρων να προβούν σε διαπραγμάτευση και σύναψη όλων των αναγκαίων συμβάσεων προς αυτό το σκοπό.

3) Συμφωνεί να γίνουν οι δέουσες προβλέψεις στα πλαίσια του προϋπολογισμού και αναθέτει στον πρόεδρό του, στο Προεδρείο και το γενικό γραμματέα να υποβάλουν όλες τις αναγκαίες προτάσεις για το σκοπό αυτό ... ».

3 Η γαλλική κυβέρνηση αμφισβητεί την αρμοδιότητα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου να αποφασίσει την κατασκευή, στις Βρυξέλλες, αίθουσας 600 ή πλέον θέσεων, με σκοπό τη διεξαγωγή ορισμένων συνεδριάσεων της ολομέλειας στις Βρυξέλλες.

4 Η γαλλική κυβέρνηση προβάλλει, με την πρώτη προσφυγή της (υπόθεση 358/85), δύο λόγους ακυρώσεως, ήτοι παράβαση ουσιώδους τύπου, δεδομένου ότι το ψήφισμα δεν μπορούσε να εγκριθεί κατά τη διαδικασία κατεπείγοντος, και έλλειψη αρμοδιότητας του Κοινοβουλίου, δεδομένου ότι ο καθορισμός της έδρας των θεσμικών οργάνων εμπίπτει, δυνάμει των Συνθηκών, στην αποκλειστική αρμοδιότητα των κυβερνήσεων των κρατών μελών. Στη δεύτερη προσφυγή (υπόθεση 51/86), η γαλλική κυβέρνηση επαναλαμβάνει τους ίδιους αυτούς λόγους ακυρώσεως και, επιπλέον, υποστηρίζει ότι το ψήφισμα παραβιάζει την αρχή της αναλογικότητας, δεδομένου ότι η σχεδιαζόμενη υποδομή υπερβαίνει σαφώς την αναγκαία για τη διεξαγωγή των εργασιών του Κοινοβουλίου στις Βρυξέλλες. Το τελευταίο αυτό επιχείρημα προβλήθηκε, κατά το στάδιο της υποβολής του υπομνήματος απαντήσεως, και στο πλαίσιο της υποθέσεως 358/85.

5 Στην έκθεση για την επ' ακροατηρίου συζήτηση, αναπτύσσονται διεξοδικώς τα πραγματικά περιστατικά και το ιστορικό της διαφοράς, η εξέλιξη της διαδικασίας ενώπιον του Δικαστηρίου, καθώς και οι ισχυρισμοί και τα επιχειρήματα των διαδίκων. Τα στοιχεία αυτής της δικογραφίας δεν επαναλαμβάνονται κατωτέρω παρά μόνο καθόσον απαιτείται για τη συλλογιστική του Δικαστηρίου.

Επί του παραδεκτού

6 Το Κοινοβούλιο προβάλλει δύο ενστάσεις απαραδέκτου. Η πρώτη, η οποία αφορά την προσφυγή 51/86, βασίζεται στο γεγονός ότι η προσφυγή αυτή είναι ταυτόσημη με την προσφυγή 358/85, η οποία έχει ασκηθεί προηγουμένως από την ίδια προσφεύγουσα. Η δεύτερη ένσταση, η οποία αφορά αμφότερες τις προσφυγές, βασίζεται στο ότι το προσβαλλόμενο ψήφισμα δεν αποτελεί πράξη δυνάμενη να προσβληθεί ενώπιον του Δικαστηρίου.

α) *Όσον αφορά την εκκρεμοδικία*

7 Το Κοινοβούλιο υποστηρίζει ότι, μεταξύ των δύο προσφυγών, υφίσταται ταυτότητα διαδίκων, αντικειμένου, καθώς και λόγων ακυρώσεως, δεδομένου ότι ο λόγος που συνίσταται στην παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας και του οποίου γίνεται επίκληση στη δεύτερη προσφυγή 51/86, προβάλλεται, κατά το στάδιο της υποβολής του υπομνήματος απαντήσεως, και στο πλαίσιο της πρώτης υποθέσεως 358/85 από την προσφεύγουσα κυβέρνηση. Όσον αφορά το παραδεκτό του τρίτου αυτού λόγου ακυρώσεως στο πλαίσιο της εν λόγω υποθέσεως, το Κοινοβούλιο δηλώνει ότι επαφίεται στην κρίση του Δικαστηρίου.

8 Η γαλλική κυβέρνηση δεν αντιτίθεται στην απόρριψη της δεύτερης προσφυγής ως απαράδεκτης, εκτός αν το Δικαστήριο θεωρήσει ότι το επιχείρημα που στηρίζεται στην αρχή της αναλογικότητας αποτελεί νέο λόγο ακυρώσεως, απαράδεκτο στο πλαίσιο της πρώτης προσφυγής. Στην τελευταία αυτή περίπτωση, δεν υφίσταται εκκρεμοδικία κατά την έννοια της νομολογίας του Δικαστηρίου (βλέπε ιδίως απόφαση της 19ης Σεπτεμβρίου 1985, Hoogovens Groep κατά Επιτροπής, 172 και 226/83, Συλλογή 1983, σ. 2831), η οποία προϋποθέτει ταυτότητα δύο προσφυγών και όσον αφορά τους λόγους ακυρώσεως.

9 Ως προς το θέμα αυτό,πρέπει να παρατηρηθεί ότι ο λόγος ακυρώσεως που βασίζεται στην έλλειψη αρμοδιότητας του Κοινοβουλίου συνίσταται, κατ' ουσίαν, στο ότι αντικείμενο του προσβαλλόμενου ψηφίσματος είναι η παροχή στο Κοινοβούλιο της δυνατότητας να διεξάγει συνεδριάσεις της ολομέλειας στις Βρυξέλλες, πράγμα που, κατά τη γαλλική κυβέρνηση, αποτελεί υπέρβαση της αρμοδιότητας του Κοινοβουλίου, δεδομένου ότι μόνες αρμόδιες για τον καθορισμό του τόπου συγκλήσεως του Κοινοβουλίου είναι οι κυβερνήσεις των κρατών μελών.

10 Όπως διευκρίνισε ο εκπρόσωπος της γαλλικής κυβερνήσεως κατά την προφορική διαδικασία, η επίκληση της αρχής της αναλογικότητας έχει ως αποκλειστικό σκοπό να υπογραμμίσει ότι τα έργα υποδομής των οποίων η κατασκευή αποφασίστηκε με το ψήφισμα είναι δυσανάλογα σε σχέση προς τις άλλες χρήσεις που αναφέρονται στο ψήφισμα, ήτοι, ιδίως, τις συνεδριάσεις πολιτικών ομάδων, ότι οι χρήσεις αυτές δεν μπορούν να δικαιολογήσουν ένα τέτοιο έργο υποδομής και ότι, συνεπώς, όσον αφορά την απόφαση περί της κατασκευής του, δεν μπορούν ευλόγως να προβληθούν άλλοι λόγοι εκτός από τη διεξαγωγή συνεδριάσεων της ολομέλειας στις Βρυξέλλες.

11 Το επιχείρημα αυτό, κατόπιν των ανωτέρω διευκρινίσεων, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αποτελεί λόγο ακυρώσεως χωριστό από εκείνον που συνίσταται στην έλλειψη αρμοδιότητας, δεδομένου ότι το αντικείμενό του συνίσταται στο να αποδειχθεί ότι το επίδικο ψήφισμα δεν μπορεί να αφορά παρά μια εκμετάλλευση της εν λόγω υποδομής για την οποία το Κοινοβούλιο δεν είναι, κατά την άποψη της προσφεύγουσας κυβέρνησης, αρμόδιο να αποφασίσει.

12 Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να παρατηρηθεί ότι η προσφυγή 51/86, η οποία ασκήθηκε μεταγενεστέρως, αφορά τους αυτούς διαδίκους και αποσκοπεί στην ακύρωση του αυτού ψηφίσματος, βάσει των ιδίων λόγων ακυρώσεως, με την προσφυγή 358/85. Επομένως, η προσφυγή 51/86 πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτη.

β) *Όσον αφορά το χαρακτήρα του ψηφίσματος ως πράξεως δυνάμενης να προσβληθεί*

13 Το Κοινοβούλιο υποστηρίζει ότι το προβαλλόμενο ψήφισμα δεν αποτελεί πράξη δυνάμενη να προσβληθεί. Σύμφωνα με την πρόσφατη νομολογία του Δικαστηρίου, μπορούν να προσβληθούν ενώπιόν του μόνον εκείνες οι πράξεις του Κοινοβουλίου οι οποίες είναι ικανές να παραγάγουν έννομα αποτελέσματα έναντι τρίτων. Το επίδικο, όμως, ψήφισμα δεν μπορεί να παραγάγει τέτοια αποτελέσματα, ιδίως στο μέτρο που συνεπάγεται την κτήση ακινήτων, δεδομένου ότι το Κοινοβούλιο δεν μπορεί αυτογνωμόνως να αποφασίσει την κτήση αυτή, για την οποία, δυνάμει του άρθρου 211 της Συνθήκης ΕΟΚ, απαιτείται, τουλάχιστον, η σύμπραξη της Επιτροπής.

14 Πρέπει να παρατηρηθεί σχετικά ότι οι αιτιάσεις που διατυπώνει η γαλλική κυβέρνηση κατά του προσβαλλόμενου ψηφίσματος δεν αφορούν την κτήση ακινήτου εκ μέρους του Κοινοβουλίου, ούτε την κατασκευή έργων υποδομής στις Βρυξέλλες, αλλά τη βούληση που εξέφρασε το Κοινοβούλιο με το εν λόγω ψήφισμα για τη διεξαγωγή συνεδριάσεων της ολομέλειας στις Βρυξέλλες και την απόκτηση, προς το σκοπό αυτό, της αναγκαίας υποδομής. Κατά την άποψη της γαλλικής κυβερνήσεως, το Κοινοβούλιο, με τον τρόπο αυτό, επιδιώκει να υποκαταστήσει την ενέργειά του στην αποκλειστική αρμοδιότητα των κυβερνήσεων των κρατών μελών στο θέμα της έδρας των θεσμικών οργάνων.

15 Επειδή η απόφαση επί του παραδεκτού της προσφυγής απαιτεί ανάλυση του περιεχομένου και της εκτάσεως εφαρμογής του ψηφίσματος, το Δικαστήριο πρέπει να προχωρήσει στην επί της ουσίας εξέταση της προσφυγής 358/85.

Επί της ουσίας

α) *Όσον αφορά την παράβαση ουσιώδους τύπου*

16 Η γαλλική κυβέρνηση υποστηρίζει ότι το επίδικο ψήφισμα δεν μπορούσε νομίμως να εγκριθεί κατά την προβλεπόμενη στο άρθρο 48 του εσωτερικού κανονισμού του Κοινοβουλίου διαδικασία του κατεπείγοντος. Η διαδικασία αυτή αφορά μόνο τις αιτήσεις για συζήτηση και τις προτάσεις ψηφίσματος επί επικαίρων και επειγόντων θεμάτων. Το επίδικο ψήφισμα δεν αφορούσε επίκαιρο και επείγον θέμα και, συνεπώς, δεν μπορούσε να εγκριθεί σύμφωνα με την εν λόγω διαδικασία.

17 Ως προς το θέμα αυτό, αρκεί η διαπίστωση ότι η απόφαση του Κοινοβουλίου για τη διεξαγωγή συζητήσεως, κατά τη διάρκεια των επικαίρων και επειγόντων θεμάτων, επί προτάσεως ψηφίσματος όσον αφορά συγκεκριμένο θέμα εμπίπτει στην εσωτερική οργάνωση των εργασιών του και, ως εκ τούτου, δεν υπόκειται στο δικαστικό έλεγχο.

18 Επομένως, ο πρώτος λόγος ακυρώσεως που προβάλλει η γαλλική κυβέρνηση πρέπει να απορριφθεί.

β) *Όσον αφορά την έλλειψη αρμοδιότητας*

19 Προτού εξεταστεί η επιχειρηματολογία των διαδίκων ως προς το θέμα αυτό, θα πρέπει να υπενθυμιστούν, κατά το μέτρο που κρίνεται αναγκαίο, οι διατάξεις των Συνθηκών και οι αποφάσεις των κυβερνήσεων των κρατών μελών όσον αφορά την έδρα και τους προσωρινούς τόπους εργασίας των θεσμικών οργάνων των Κοινοτήτων.

20 Σύμφωνα με τα άρθρα 77 της Συνθήκης ΕΚΑΧ, 216 της Συνθήκης ΕΟΚ και 189 της Συνθήκης ΕΚΑΕ, η έδρα των οργάνων της Κοινότητας ορίζεται με κοινή συμφωνία των κυβερνήσεων των κρατών μελών.

21 Στις 25 Ιουλίου 1952, με την ευκαιρία της ενάρξεως της ισχύος της Συνθήκης ΕΚΑΧ, οι Υπουργοί Εξωτερικών των κρατών μελών αποφάσισαν, μεταξύ άλλων, ότι η Συνέλευση θα πραγματοποιούσε την πρώτη συνεδρίασή της στο Στρασβούργο και ότι η οριστική απόφαση όσον αφορά την έδρα θα ελαμβάνετο αργότερα.

22 Στις 7 Ιανουαρίου 1958, με την ευκαιρία της ενάρξεως της ισχύος των Συνθηκών ΕΟΚ και ΕΚΑΕ, οι Υπουργοί Εξωτερικών των κρατών μελών συμφώνησαν, όπως προκύπτει από το ανακοινωθέν τύπου που εκδόθηκε μετά το πέρας της συνεδριάσεως των εν λόγω υπουργών, να συγκεντρωθεί σε έναν τόπο το σύνολο των ευρωπαϊκών οργανισμών των έξι χωρών μόλις η συγκέντρωση αυτή καταστεί πράγματι εφικτή και σύμφωνα με τις διατάξεις των Συνθηκών· αποφάσισαν δε, μεταξύ άλλων, ότι « η Συνέλευση θα συνέρχεται στο Στρασβούργο ».

23 Το άρθρο 37 της Συνθήκης περί ιδρύσεως ενιαίου Συμβουλίου και ενιαίας Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, της 8ης Απριλίου 1965, προβλέπει ότι, με την επιφύλαξη

της εφαρμογής των προαναφερθεισών διατάξεων των Συνθηκών όσον αφορά την έδρα των οργάνων, οι αντιπρόσωποι των κυβερνήσεων των κρατών μελών θεσπίζουν με κοινή συμφωνία τις αναγκαίες διατάξεις για να ρυθμίσουν ορισμένα ειδικά προβλήματα του Μεγάλου Δουκάτου του Λουξεμβούργου που προκύπτουν από τη δημιουργία ενιαίου Συμβουλίου και ενιαίας Επιτροπής.

24 Στις 8 Απριλίου 1965, κατά την υπογραφή της εν λόγω Συνθήκης, οι αντιπρόσωποι των κυβερνήσεων των κρατών μελών ενέκριναν, δυνάμει του προαναφερθέντος άρθρου 37, απόφαση (JO 1967, L 152, σ. 18), της οποίας το άρθρο 1 ορίζει ότι « το Λουξεμβούργο, οι Βρυξέλλες και το Στρασβούργο παραμένουν προσωρινοί τόποι εργασίας των οργάνων των Κοινοτήτων », το δε άρθρο 4 ότι « η γενική γραμματεία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και οι υπηρεσίες του παραμένουν στο Λουξεμβούργο ». Το άρθρο 12 της αποφάσεως διευκρίνιζε ότι, με την επιφύλαξη των προβλεπόμενων αλλαγών όσον αφορά το Συμβούλιο και την Επιτροπή, η απόφαση δεν θίγει τους προσωρινούς τόπους εργασίας των οργάνων, όπως προκύπτουν από προηγούμενες αποφάσεις των κυβερνήσεων.

25 Στις 22 Σεπτεμβρίου 1977, στη συνέχεια επιστολής του προέδρου του Κοινοβουλίου σχετικά με τα προβλήματα λειτουργίας που επρόκειτο να αντιμετωπίσει το Κοινοβούλιο μετά την εκλογή του με καθολική ψηφοφορία και την αύξηση του αριθμού των μελών του, ο πρόεδρος του Συμβουλίου πληροφόρησε το Κοινοβούλιο ότι οι κυβερνήσεις των κρατών μελών έκριναν ότι δεν παρίστατο ανάγκη, ούτε de jure ούτε de facto, τροποποιήσεως των ισχυουσών διατάξεων όσον αφορά τους προσωρινούς τόπους εργασίας της Συνελεύσεως, δηλαδή το Στρασβούργο και το Λουξεμβούργο, όπου εξακολουθούσαν να είναι εγκατεστημένες η γενική γραμματεία και οι υπηρεσίες του Κοινοβουλίου, ενώ οι κοινοβουλευτικές επιτροπές είχαν καθιερώσει τη συνήθεια να συνεδριάζουν στις Βρυξέλλες, με την ελάχιστη αναγκαία υποδομή για την εξασφάλιση της λειτουργίας των συνεδριάσεων αυτών.

26 Το 1980, οι κυβερνήσεις των κρατών μελών άρχισαν, με πρωτοβουλία της γαλλικής κυβερνήσεως, στο πλαίσιο συνδιασκέψεως με θέμα την έδρα των οργάνων της Κοινότητας, συνομιλίες για την εξεύρεση οριστικής λύσεως στο θέμα αυτό. Ωστόσο, η συνδιάσκεψη, διαπιστώνοντας ότι εξακολουθούσαν να υφίστανται διαφορές απόψεων μεταξύ των κυβερνήσεων, έκρινε ότι, μεταξύ των διαφόρων ατελών λύσεων, η πλέον ικανοποιητική συνίστατο στη διατήρηση του status quo, δηλαδή των διαφόρων προσωρινών τόπων εργασίας. Κατά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο που συνήλθε στο Μάαστριχτ στις 23 και 24 Μαρτίου 1981, οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων των κρατών μελών αποφάσισαν ομόφωνα να « επικυρώσουν το status quo όσον αφορά τους προσωρινούς τόπους εργασίας των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων ».

27 Στις 30 Ιουνίου 1981, η προαναφερθείσα συνδιάσκεψη για την έδρα των οργάνων της Κοινότητας, λαμβάνοντας υπόψη την ανωτέρω απόφαση των αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων, περάτωσε τις εργασίες της εγκρίνοντας την ακόλουθη απόφαση:

« 1) Οι κυβερνήσεις των κρατών μελών διαπιστώνουν ότι, σύμφωνα με το άρθρο 216 της Συνθήκης, ο καθορισμός της έδρας των οργάνων της Κοινότητας εμπίπτει στην αποκλειστική τους αρμοδιότητα.

2) Η απόφαση των κυβερνήσεων των κρατών μελών, που συνήλθαν στο Μάαστριχτ στις 23 και 24 Μαρτίου 1981, για τη διατήρηση του status quo όσον αφορά τους προσωρινούς τόπους εργασίας, εντάσσεται στο πλαίσιο της ασκήσεως της εν λόγω αρμοδιότητας και δεν προδικάζει τον καθορισμό της έδρας των οργάνων. »

28 Έκτοτε, δεν έχει ληφθεί καμία απόφαση των κυβερνήσεων των κρατών μελών σχετικά με την έδρα ή τους προσωρινούς τόπους εργασίας των θεσμικών οργάνων.

29 Ενόψει των προεκτεθέντων, πρέπει καταρχάς να παρατηρηθεί, όπως ήδη παρατήρησε το Δικαστήριο με την απόφαση της 10ης Φεβρουαρίου 1983, (Μεγάλο Δουκάτο του Λουξεμβούργου κατά Κοινοβουλίου, υπόθεση 230/81, Συλλογή 1983, σ. 255), ότι οι κυβερνήσεις των κρατών μελών δεν εκπλήρωσαν ακόμη την υποχρέωσή τους να ορίσουν την έδρα των οργάνων σύμφωνα με τα άρθρα 77 της Συνθήκης ΕΚΑΧ, 216 της Συνθήκης ΕΟΚ και 189 της Συνθήκης ΕΚΑΕ, αλλά ότι έλαβαν επανειλημμένα αποφάσεις περί καθορισμού προσωρινών τόπων εργασίας των οργάνων, στηριζόμενες στην ίδια αυτή αρμοδιότητα και, όσον αφορά την απόφαση της 8ης Απριλίου 1965, στην αρμοδιότητα που προβλέπεται ρητά στο άρθρο 37 της προαναφερθείσας Συνθήκης περί ιδρύσεως ενιαίου Συμβουλίου και ενιαίας Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

30 Οι δηλώσεις στις οποίες προέβησαν, το 1952 και το 1958, οι Υπουργοί Εξωτερικών των έξι ιδρυτικών κρατών μελών μπορούν να γεννήσουν αμφιβολίες όσον αφορά το περιεχόμενο των αποφάσεων που είχαν ληφθεί σχετικά με τον τόπο συνεδριάσεως του Κοινοβουλίου, ενώ τούτο δεν συμβαίνει όσον αφορά την απόφαση της 8ης Απριλίου 1965, κατά την οποία « το Λουξεμβούργο, οι Βρυξέλλες και το Στρασβούργο παραμένουν προσωρινοί τόποι εργασίας των οργάνων της Κοινότητας ». Πράγματι, όπως αναφέρει το Δικαστήριο στην προαναφερθείσα απόφαση της 10ης Φεβρουαρίου 1983, η μόνη δραστηριότητα των κοινοτικών οργάνων που διεξαγόταν κανονικά, την εποχή εκείνη, στο Στρασβούργο ήταν οι περίοδοι συνόδου της ολομέλειας του Κοινοβουλίου.

31 Όπως επίσης παρατηρείται στην προαναφερθείσα απόφαση, οι αποφάσεις που έλαβαν οι κυβερνήσεις των κρατών μελών το 1981 περί « διατηρήσεως του status quo » μπορούν να θεωρηθούν μόνον ως έκφραση της βουλήσεως να μη μεταβληθεί η προϋπάρχουσα νομική κατάσταση. Εξάλλου, η ίδια ερμηνεία επιβάλλεται και όσον αφορά την επιστολή που απηύθυνε ο πρόεδρος του Συμβουλίου προς τον πρόεδρο του Κοινοβουλίου στις 22 Σεπτεμβρίου 1977. Θα πρέπει, επομένως, να συναχθεί το συμπέρασμα ότι το Στρασβούργο πράγματι καθορίστηκε ως προσωρινός τόπος διεξαγωγής των συνεδριάσεων της ολομέλειας του Κοινοβουλίου.

32 Ωστόσο, ο καθορισμός προσωρινού τόπου διεξαγωγής των συνεδριάσεων ενός οργάνου δεν συνεπάγεται αναγκαστικά ότι τα μέλη του εν λόγω οργάνου δεν μπορούν ποτέ να συνεδριάσουν εκτός του τόπου αυτού. Θα πρέπει, επομένως, να εξεταστεί κατά πόσον οι αποφάσεις που ελήφθησαν από τις κυβερνήσεις των κρατών μελών πρέπει να εκληφθούν υπό την έννοια ότι απαγορεύουν στο Κοινοβούλιο να αποφασίζει, δυνάμει της εξουσίας ρυθμίσεως της εσωτερικής του οργανώσεως που του απονέμουν τα άρθρα 25 της Συνθήκης ΕΚΑΧ, 142 της Συνθήκης ΕΟΚ και 112 της Συνθήκης ΕΚΑΕ, την πραγματοποίηση μιας περιόδου συνόδου της ολομέλειας εκτός Στρασβούργου.

33 Ως προς το θέμα αυτό,πρέπει να παρατηρηθεί ότι, την εποχή κατά την οποία ελήφθησαν από τις κυβερνήσεις οι σχετικές αποφάσεις, το Κοινοβούλιο είχε πράγματι πραγματοποιήσει συνεδριάσεις της ολομέλειας στη Ρώμη, στις Βρυξέλλες και, κυρίως, στο Λουξεμβούργο. Μάλιστα, στην τελευταία αυτή πόλη, το Κοινοβούλιο είχε διεξαγάγει σημαντικό μέρος των, συντόμων ιδίως, συνεδριάσεων της ολομέλειάς του. Είναι αλήθεια ότι η γαλλική κυβέρνηση διαμαρτυρήθηκε επανειλημμένα όσον αφορά τις εν λόγω συνεδριάσεις, οι διαμαρτυρίες όμως αυτές δεν αντικατοπτρίζονται στις αποφάσεις των κυβερνήσεων. Οι αποφάσεις αυτές δεν περιέχουν κανένα στοιχείο εκτιμήσεως, θετικής ή αρνητικής, της πρακτικής που ακολουθούσε τότε το Κοινοβούλιο, ούτε οποιαδήποτε διάταξη περί αποκλεισμού της δυνατότητας πραγματοποιήσεως, στο μέλλον, συνεδριάσεων της ολομέλειας εκτός Στρασβούργου.

34 Εξάλλου, για τον προσδιορισμό του περιεχομένου των αποφάσεων των κυβερνήσεων των κρατών μελών, πρέπει να υπογραμμιστεί ο κανόνας που πηγάζει ιδίως από το άρθρο 5 της Συνθήκης ΕΟΚ και ο οποίος επιβάλλει στα κράτη μέλη και στα κοινοτικά όργανα αμοιβαίες υποχρεώσεις ειλικρινούς συνεργασίας. Όσον αφορά τις συνθήκες εργασίας του Κοινοβουλίου, ο κανόνας αυτός προσλαμβάνει ιδιαίτερη σημασία εφόσον οι κυβερνήσεις των κρατών μελών δεν έχουν ακόμη εκπληρώσει την υποχρέωσή τους να ορίσουν την έδρα των οργάνων, ούτε έχουν καν προβλέψει ένα ενιαίο προσωρινό τόπο εργασίας για το Κοινοβούλιο.

35 Από τον κανόνα αυτό, το Δικαστήριο, με την προαναφερθείσα απόφαση της 10ης Φεβρουαρίου 1983, συνήγαγε, αφενός, την υποχρέωση του Κοινοβουλίου να σέβεται, κατά την άσκηση της αρμοδιότητάς του όσον αφορά τη ρύθμιση της εσωτερικής οργανώσεώς του, την αρμοδιότητα των κυβερνήσεων των κρατών μελών ως προς τον καθορισμό της έδρας των οργάνων, καθώς και τις αποφάσεις που λαμβάνονται προσωρινώς εν τω μεταξύ, και, αφετέρου, το καθήκον των κρατών μελών να σέβονται, κατά τη λήψη των εν λόγω αποφάσεων, την αρμοδιότητα αυτή του Κοινοβουλίου και να μεριμνούν ώστε οι αποφάσεις αυτές να μην παρακωλύουν την εύρυθμη λειτουργία του εν λόγω οργάνου.

36 Βάσει των σκέψεων αυτών, πρέπει να συναχθεί το συμπέρασμα ότι οι αποφάσεις των κυβερνήσεων των κρατών μελών δεν αποκλείουν το ενδεχόμενο να αποφασίσει το Κοινοβούλιο, στο πλαίσιο της ασκήσεως της αρμοδιότητάς του όσον αφορά τη ρύθμιση της εσωτερικής του οργανώσεως, την πραγματοποίηση περιόδου συνόδου της ολομέλειας εκτός Στρασβούργου, όταν η απόφαση αυτή έχει εξαιρετικό χαρακτήρα και, επομένως, σέβεται την ιδιότητα της πόλεως αυτής ως συνήθους τόπου συνεδριάσεων, δικαιολογείται δε από αντικειμενικούς λόγους που άπτονται της εύρυθμης λειτουργίας του Κοινοβουλίου.

37 Ακριβώς υπό το φως των σκέψεων αυτών και του ανωτέρω συμπεράσματος πρέπει να εκτιμηθεί το επίδικο ψήφισμα.

38 Κατά το σημείο 1 του εν λόγω ψηφίσματος, το Κοινοβούλιο « αποφασίζει την κατασκευή ενός κτιρίου ... (καταλλήλου) για τους ανωτέρω σκοπούς ». Μεταξύ των αναγκών που αναφέρονται στις αιτιολογικές σκέψεις, περιλαμβάνεται, στο σημείο Δ, η ανάγκη « για τη διεξαγωγή μιας ειδικής ή μιας πρόσθετης συνεδρίασης ολομέλειας κατά τη διάρκεια μιας εβδομάδας που κυρίως αφιερώνεται σε συνεδριάσεις επιτροπών ή ομάδων ». Αποκλειστικά και μόνο αυτή η χρήση του κτιρίου θεωρείται από τη γαλλική κυβέρνηση ότι αντιβαίνει στις αποφάσεις που έχουν λάβει οι κυβερνήσεις των κρατών μελών και ότι συνιστά υπέρβαση της αρμοδιότητας του Κοινοβουλίου.

39 Κατά την προφορική διαδικασία, ο εκπρόσωπος του Κοινοβουλίου δικαιολόγησε την ανάγκη αυτή επικαλούμενος την ανάγκη να μπορούν να οργανωθούν, σε σύντομο χρονικό διάστημα, βραχυχρόνιες περίοδοι συνόδου, ιδίως στο πλαίσιο της διαδικασίας του προϋπολογισμού και της διαδικασίας συνεργασίας μεταξύ Συμβουλίου και Κοινοβουλίου που προβλέπεται στο άρθρο 149, παράγραφος 2, της Συνθήκης ΕΟΚ, όπως αυτό τροποποιήθηκε με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη. Όταν οι βραχυχρόνιες αυτές περίοδοι συνόδου χρειάζεται να διεξαχθούν κατά τη διάρκεια εβδομάδας η οποία είναι αφιερωμένη, κατά το χρονοδιάγραμμα που έχει θεσπίσει το Κοινοβούλιο, σε συνεδριάσεις επιτροπών ή πολιτικών ομάδων, οι οποίες κανονικά πραγματοποιούνται στις Βρυξέλλες, το Κοινοβούλιο δεν θεωρεί λογικό να απαιτεί από τους βουλευτές που βρίσκονται στις Βρυξέλλες να μετακινηθούν, προκειμένου να συμμετά-

σχουν στις εν λόγω συνεδριάσεις στο Στρασβούργο για την πραγματοποίηση σύντομης περιόδου συνόδου της ολομέλειας, έστω και αν το ημικύκλιο του Στρασβούργου είναι διαθέσιμο κατά τη συγκεκριμένη εβδομάδα.

40 Πρέπει να παρατηρηθεί, αφενός, ότι η ίδια η διατύπωση του ψηφίσματος, χρησιμοποιώντας την έκφραση « μιας ειδικής ή μιας πρόσθετης συνεδρίασης ολομέλειας », υπογραμμίζει τον εξαιρετικό χαρακτήρα της προβλεπόμενης χρήσης και, αφετέρου, ότι η ανάγκη που αναφέρεται στο ψήφισμα, όπως διευκρινίστηκε από το Κοινοβούλιο κατά την προφορική διαδικασία, συνιστά αντικειμενικό λόγο που άπτεται της εύρυθμης λειτουργίας του Κοινοβουλίου. Πράγματι, η ανάγκη αυτή απορρέει από τα εμπόδια που συνεπάγεται για τη λειτουργία του οργάνου ή έλλειψη αποφάσεως όσον αφορά την έδρα των οργάνων, την οποία τα κράτη μέλη υποχρεούνται να λάβουν δυνάμει των Συνθηκών. Επομένως, η προβλεπόμενη χρήση δεν εξέρχεται των προαναφερθέντων ορίων της αρμοδιότητας του Κοινοβουλίου να ρυθμίζει την εσωτερική του οργάνωση.

41 Υπό τις περιστάσεις αυτές, πρέπει να συναχθεί το συμπέρασμα ότι το επίδικο ψήφισμα, καθόσον εκφράζει τη βούληση για την πραγματοποίηση στις Βρυξέλλες ειδικών ή προσθέτων περιόδων συνόδου της ολομέλειας κατά τη διάρκεια των εβδομάδων που είναι αφιερωμένες κυρίως σε συνεδριάσεις κοινοβουλευτικών επιτροπών ή πολιτικών ομάδων, δεν βαίνει πέραν των μέτρων τα οποία το Κοινοβούλιο έχει εξουσιοδοτηθεί να λαμβάνει στο πλαίσιο της οργανώσεως των εργασιών του και δεν παραβιάζει τις αποφάσεις που έχουν λάβει οι κυβερνήσεις των κρατών μελών όσον αφορά τους προσωρινούς τόπους εργασίας των οργάνων της Κοινότητας, ούτε συνιστά σφετερισμό της αρμοδιότητας των κρατών μελών στο θέμα αυτό.

42 Ο δεύτερος λόγος ακυρώσεως που προβάλλει η γαλλική κυβέρνηση πρέπει, επομένως, να απορριφθεί και, κατά συνέπεια, η προσφυγή στο σύνολό της.

Επί των δικαστικών εξόδων

43 Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του κανονισμού διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα. Επειδή η προσφεύγουσα ηττήθηκε, πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

αποφασίζει:

1) Απορρίπτει την προσφυγή 51/86 ως απαράδεκτη.

2) Απορρίπτει την προσφυγή 358/85 ως αβάσιμη.

3) Καταδικάζει τη Γαλλική Δημοκρατία στα δικαστικά έξοδα.

Mackenzie Stuart Bosco Due Moitinho de Almeida

Rodríguez Iglesias Koopmans Everling Bahlmann

Galmot Κακούρης Joliet O'Higgins Schockweiler

Δημοσιεύτηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 22 Σεπτεμβρίου 1988.

Ο γραμματέας

J.-G. Giraud

Ο πρόεδρος

A. J. Mackenzie Stuart